

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
11 ΙΟΥΝΙΟΥ 2018
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ
Οι απαντήσεις είναι ενδεικτικές
ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ

ΩΜΙΛΑΩΝ

A. Μετάφραση

'Εργο λοιπόν δικό μας, των ιδρυτών της πελη~~η~~ς, είπα εγώ, είναι να αναγκάσουμε τις εξαιρετικές φύσεις να φτάσουν στη γνώση που προηγουμένως είπαμε ότι είναι η σπουδαιότερη, ω~~ν~~α δουν δηλαδή το αγαθό και να ανεβούν εκείνη την ανηφορική οδό και, αφού ανεβούν και το δουν αρκετά (το αγαθό), να μην τους επιτρέψουμε (να κάνουν) αυτό που τώρα τους επιτρέπεται.

Ποιο δηλαδή;

Το να μένουν συνεχώς εκεί, είπα εγώ, και να μη θέλουν να κατεβαίνουν πάλι κοντά σε εκείνους τους δεσμώτες ούτε να συμμετέχουν μαζί με εκείνους και στους κοπούς και στις τιμές, είτε μικρότερης είτε μεγαλύτερης αξίας.

'Επειτα, είπε, θα αδικησούμε αυτούς και θα τους κάνουμε να ζουν χειρότερα, ενώ έχουν τη δυνατότητα να ζουν καλύτερα;

B.1

α. «ἀφικέσθαι πρὸς τὸ μάθημα ὃ ἐν τῷ πρόσθεν ἔφαμεν εἶναι μέγιστον»

Με τον ώρο «μέγιστον μάθημα» ο Πλάτων εννοεί τη θέαση της Ιδέας του Αγαθού, την ύψιστη γνώση, την ουσία όλων των πραγμάτων, το επιστέγασμα όλων των ιδεών, που αποτελούν τα «όντως όντα». Αυτό το «μάθημα» πρέπει να διδαχθούν όλοι οι άνθρωποι και κυρίως εκείνοι που θα κυβερνήσουν την ιδεώδη πολιτεία. Η κατάκτηση, όμως, του Αγαθού προϋποθέτει τη χαρισματική φύση και την κατάλληλη παιδεία. Σύμφωνα δηλαδή με τον Πλάτωνα, η θέαση της ιδέας του Αγαθού είναι από τη φύση αδύνατη στους περισσότερους αφού μόνο οι χαρισματικοί από τη φύση άνθρωποι (καλή σωματική διάπλαση και

οξύνοια) σε συνδυασμό με την κατάλληλη παιδεία (μουσική-γυμναστική, θετικές επιστήμες, φιλοσοφία/διαλεκτική) θα φτάσουν στον υπερονθανιού κόσμο της νόησης και στην κατάκτηση του Αγαθού. Οι άνθρωποι, κατά τον Πλάτωνα, πρέπει να επιχειρούν τέτοιου είδους πνευματικές και ηθικές «αναβάσεις» που οδηγούν στον κόσμο των ιδεών («ἀφικέσθαι»), του Ήλιου και του φωτός που καθοδηγεί την ανθρώπινη ύπαρξη στην τελείωσή της.

β. «ἰδεῖν τε τό ἀγαθόν»

Η έννοια του Αγαθού αποτελεί έναν από τους βασικότερους προβληματισμούς του Πλάτωνα και ως όρος είναι θεμελιώδης στο φιλοσοφικό του σύστημα. Παρ' όλα αυτά δεν δίνει μάλιστα σαφή ερμηνεία του όρου αλλά αρκείται σε υπαίνιγμούς, γι' αυτό και στην αρχαιότητα το «Πλάτωνος ἀγαθόν» ήταν παροιμιακή έκφραση για κάτι το ασαφές και το σκοτεινό. Από το ίδιο το έργο του Πλάτωνα οδηγούμαστε στις ακόλουθες προσεγγίσεις σχετικά με το περιεχόμενο του αγαθού. Αγαθό λοιπόν είναι: **α)** το είναι και όπι διατηρεί το είναι **β)** ή τάξη, ο κόσμος και η ενότητα που διαπερνά και συνέχει την πολλαπλότητα και **γ)** όπι παρέχει την αλήθεια και την επιστήμη. Η έκφραση **αὐτό το ἀγαθόν** φαίνεται να δηλώνει την ύψιστη αρχή και την πηγή του οντος και της γνώσης. Ο ίδιος ο φιλόσοφος δίνει τον ορισμό στο έκτο βιβλίο της Πολιτείας (505 a): «ἐπεί ὅτι γε ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ίδεα μέγιστον μάθημα, πόλλακις ἀκήκοας». Η ίδεα του Αγαθού βρίσκεται στην κορυφή του κόσμου των ιδεών και ταυτίζεται με το θεό. Το Αγαθό το στηρίζουν οι υπερκόσμιες δυνάμεις δικαιοσύνη, ἀνδρεία, σωφροσύνη, αἰδώς και ὀσιότητα. Το Αγαθό αποτελεί την αιτία όλων όσων υπάρχουν και υπερέχει σε δύναμη, αξία και σπουδαιότητα, συνιστώντας παράλληλα την αρχή της νόησης και της ηθικής. Το Αγαθό μπορεί να προσεγγιστεί και να το θεαθεί ο άνθρωπος, όχι βέβαια με τις αισθήσεις, αλλά με την καθαρή νόηση («ἰδεῖν», «ἴδωσι»).

γ. «ἀναβῆναι ἐκείνην τήν ἀνάβασιν»

Ο άνθρωπος με τη βοήθεια της παιδείας ακολουθεί μια πορεία δύσκολη, μια προεδρία ανάβασης από τα αισθητά, που είναι η πρώτη βαθμίδα γνώσης, προς τα νοητά και την ιδέα του Αγαθού. Η ανάβαση, λοιπόν, από το ημίφως του σπηλαίου στον επάνω κόσμο που φωτίζεται από τον ήλιο (το σύμβολο του Αγαθού) ισοδυναμεί με την άνοδο στον κόσμο του νοητού. Η όλη ανάβαση είναι μια πνευματική ἀσκηση, μια συνεχής και

εντεινόμενη αφύπνιση, μια διαδικασία τελείωσης, που καταλήγει στον υπερουράνιο κόσμο των ιδεών. Επειδή οι δυσκολίες αυτής της προσπάθειας είναι πολλές, ο Πλάτων χρησιμοποιεί τους όρους **ἀναβασίς** και **ἀναβαίνω**, που από μόνοι τους εμπεριέχουν την έννοια του σκληρού αγώνα, με μεταφορική σημασία σε ότι σχετίζεται με την **παιδεία** και τα αγαθά της. Η πορεία, άλλωστε, προς την ολοκλήρωση του ενάρετου ανθρώπου είναι τραχεία και

γεμάτη δυσκολίες. Η πορεία αυτή για τον Πλάτωνα **ταυτίζεται** με την κατάλληλη παιδεία (3 κύκλοι εκπαίδευσης-αγωγή φυλάκων) που είναι η στροφή της ψυχής προς την ιδέα του Αγαθού **αλλά** και η διαδικασία μετάβασης από την άγνοια προς τη θέαση της αλήθειας.

B.2

α.

Ο Σωκράτης αντικρούει την ατομοκεντρική θεώρηση του Γλαύκωνα για τη δικαιοσύνη και του υπενθυμίζει ότι **τελικός** και κορυφαίος σκοπός του νόμου, τον οποίο προσωποποιεί, είναι **η ευδαιμονία** όλης της **πόλης** και όχι μόνο μιας κοινωνικής ομάδας («*ἐν ὅλῃ τῇ πόλει τοῦτο μηχανᾶται ἐγγενέσθαι*»). Είναι κοινή πεποίθηση των μεγάλων Ελλήνων διανοητών (Σωκράτη, Πλάτωνα, Αριστοτέλη, Πρωταγόρα) ότι το άτομο και η κοινωνική ομάδα εντάσσονται στο σύνολο (στην πόλη) και καθορίζονται από αυτό, ενώ **ταυτόχρονα** έχουν την υποχρέωση να συμβάλλουν στην εύρυθμη λειτουργία και στην ευδαιμονία του. Η ατομική ευδαιμονία **μπορεί να** υπάρξει μόνο αν όλα τα μέλη της κοινωνίας έχουν τις προϋποθέσεις που χρειάζονται για να την απολαύσουν.

β.

Οι νόμοι **ένα σύνολο κανόνων θεσπισμένων από την πολιτεία**, είναι η βασική αρχή για την ομαλή συμβίωση των ανθρώπων. Ο Σωκράτης στην απάντησή του στην ένσταση του Γλαύκωνα προσωποποιεί τον Νόμο (φυσικά δεν πάνε να είναι ανεπηρέαστος από προσωπικές συμπάθειες και αντιπάθειες) και του αποδίδει τρεις βασικές λειτουργίες του με τις οποίες επιδιώκεται η ευδαιμονία της πόλης. Χρησιμοποιεί τρεις μετοχές («*σύναρμοττων, ποιῶν και ἐμποιῶν*») για να καταδείξει τρεις αδιαπραγμάτευτες λειτουργίες του Νόμου, που αποτελούν και τις **αναγκαίες προϋποθέσεις** για την ύπαρξη και την ευδαιμονία της πόλης. Πιο συγκεκριμένα:

- συγκροτεί τους πολίτες σε αρμονικό σύνολο («**συναρμόττων τούς πολίτας πειθοὶ τε καὶ ἀνάγκη**») χρησιμοποιώντας δύο μέσα, την πειθώ και τον εξαναγκασμό. Ο ἀριστος νομοθέτης, κατά τον Πλάτωνα (βλ. Νόμοι 722b), συνδυάζει την πειθώ με τη βία, η οποία αφορά κυρίως τὸν ἄπειρον παιδείας ὅχλον. Με την πειθώ, με τη χρήση, δηλαδή λογικών επιχειρημάτων, την προβολή υγιών προτύπων και με την παιδεία οφείλουν οι πολίτες να συνειδητοποιήσουν τον κοινωνικό τους ρόλο, να παραμερίσουν το προσωπικό τους συμφέρον και να προσφέρουν αλληλοβοηθούμενοι ότι είναι δυνατόν στην πολιτεία. Η μέθοδος αυτή απευθύνεται κυρίως στους πεπαιδευμένους πολίτες. Υπάρχουν, όμως, πολίτες και μέλη της κοινωνίας, οι οποίοι δεν πείθονται με τον λόγο. Σ' αυτούς επιβάλλεται η βία. Πρόκειται για τον καταναγκασμό που ορίζεται από τον νόμο και δεν επιβάλλεται τυραννικά, αυταρχικά. Η μέθοδος αυτή απευθύνεται, κυρίως, στον «ἄπειρον παιδείας ὅχλον», στον οποίο ο φιλόσοφος-νομοθέτης την εφαρμόζει, αλλά επιβάλλει και στους πολίτες, αν εκείνοι πολυπραγμονούν, καταναγκαστικά, υποχρεωτικά μέτρα για τη συμμόρφωσή τους στο πνεύμα της δικαιοσύνης, όπως και στους πεπαιδευμένους, που δεν έχουν σύνετιστεί με την πειθώ, και στους άρχοντες, που είναι υποχρεωμένοι να ζογγ με λιτότητα και ευσυνειδησία, ώστε να εκλείψει η διαφθορά από τον δημόσιο βίο. Ο νόμος με τη χρήση των δύο αυτών δυνάμεων, της πειθώς και της ανάγκης, επιτελεί την κοινωνική λειτουργία της πολιτείας.
- τους κάνει να συγεισφέρουν όλοι στο κοινό καλό («**ποιῶν μεταδιδόναι ἀλλήλοις τῆς ὡφελίας ἢν ἀν ἔκαστοι τὸ κοινὸν δυνατοὶ ὀσιν ὡφελεῖν**»). Λειτουργώντας με αυτόν τον τρόπο ο νόμος επιτελεί την οικονομική λειτουργία της πολιτείας. Εξασφαλίζει δηλαδή και κατοχυρώνει μια βασική αρχή που είναι από τα απαραίτητα στοιχεία της ύπαρξης μιας πολιτείας, την αρχή του καταμερισμού της εργασίας. Έτσι τα οικονομικά οφέλη και τα αγαθά που εξασφαλίζει κάποιος από τις εργασίες του τα μοιράζεται με τους συνανθρώπους του και το άτομο το ένδεές γίνεται αὐταρκες σύμφωνα με την αρχή της αμοιβαιότητας. Τίποτε δεν θα μπορούσε να εγγυηθεί καλύτερα την αποτελεσματικότητα της πόλης, από μια κοινωνική διάρθρωση στην οποία κάθε εργασία θα γίνεται από αυτοὺς που είναι οι πιο κατάλληλοι. Δημιουργεί ο ίδιος πολίτες με σκοπό να τους χρησιμοποιεί για τη συνοχή της πόλης («**καὶ αὐτὸς ἐμποιῶν ... ἐπὶ τὸν σύνδεσμον τῆς πόλεως**»). Με αυτὸν τον τρόπο ο νόμος λειτουργεί παιδαγωγικά, αφού έχει τη δύναμη να διαπλάθει το χαρακτήρα των ανθρώπων και να τον μεταμορφώνει δικας αυτός θέλει, αλλά και πολιτικά, αφού τα άτομα αυτά μετά την

ανάπλασή τους θα συντελέσουν στην ομοιογένεια και συνοχή της πόλης. Για να πετύχει αυτό το σκοπό πρέπει να παρέχει στους πολίτες μια εκπαίδευση, η οποία θα βασίζεται στην κατανόηση της ανθρώπινης ψυχής και τη γνώση των ιδεών. Με άλλα λόγια ο νόμος οφείλει να κάνει τους πολίτες όσο το δυνατόν καλύτερους, δηλαδή ικανούς ν' αποκτήσουν τις κυριότερες αρετές και συλλογική συνείδηση ώστε να είναι σε θέση να περιορίζουν τις ατομικές τους επιθυμίες και να λειτουργούν με γνώμονα το συλλογικό συμφέρον. Τέλος, ο νόμος θέτει όρια και περιορισμούς στη συμπεριφορά των πολιτών, αλλά και των φιλοσόφων-βασιλέων, ώστε να μην παρεκτρέπονται και διαταράσσουν τη συνοχή της πόλης.

B.3

- 1-Κέφαλο
- 2- χορό
- 3-εκδιώχθηκε κακήν κακώς από το νησί
- 4- επωμίζονται στρατιωτικά και διοικητικά καθήκοντα
- 5 – την Τυραννίδα

B.4.α

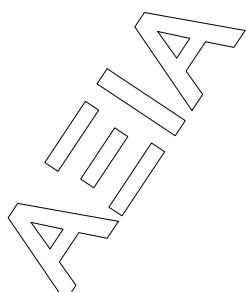
- ἀφικέσθαι-ανικανοποίητος
εἶπον- ρήμα
ἰδεῖν-ιδέα
μεταδιδόναι-παράδοση

B.4.β

Τα υλικά **αγαθά** αποτελούν την υπέρτατη επιδίωξη του σύγχρονου ανθρώπου.

Ο ανθρώπινος **πόνος** γίνεται πολλές φορές αντικείμενο εκμετάλλευσης.

Οι **φαύλοι** πολιτικοί συχνά εμπλέκονται σε οικονομικά σκάνδαλα.

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1.

Η ρητορική είναι ανάλογη με τη διαλεκτική· γιατί και οι δύο ασχολούνται με κάποια τέτοια θέματα τα οποία κατά κάποιο τρόπο είναι κοινά στο να τα γνωρίζουν όλοι και δεν ανήκουν σε καμιά διακριτή επιστήμη. Γι' αυτό και όλοι κατά κάποιο τρόπο μετέχουν και στις δύο· γιατί όλοι μέχρι κάποιο σημείο επιχειρούν και να εξετάζουν και να λογοδοτούν και να απολογούνται και να κατηγορούν. Από τους περισσότερους, λοιπόν, άλλοι κάνουν αυτά τυχαία και άλλοι από συνήθεια ως αποτέλεσμα άσκησης. Επειδή, ομως, είναι δυνατό (να τα κάνουν) και με τους δύο τρόπους, είναι φανερό ότι αυτά μπορούν να γίνουν και με τρόπο μεθοδικό· για ποιο λόγο πράγματι πετυχαίνουν άλλοι από συνήθεια και άλλοι χωρίς σχέδιο, είναι δυνατό να εξετάσουμε την αιτία του και όλοι τότε θα συμφωνούσαν ότι κάτι τέτοιο είναι έργο μιας τέχνης.

Γ2α.

ἀφωρίσθη

ύπόσχες

πλείσταις

δρώντων

ΑΙΓΑΙΟΝ

Γ2β.

«Τά δέ τοιαῦτα ἥδη πᾶς ἀν όμολογήσαι / όμολογήσειε(ν) **τεχνῶν**
ἔργα εἶναι»

Γ3α.

διαλεκτικὴ: Δοτική αντικειμενική στο **ἀντίστροφος**

ἐξετάζειν: Τελικό απαρέμφατο αντικείμενο στο **ἐγχειρούσιν**

θεωρεῖν: Τελικό απαρέμφατο υποκείμενο **στο ἐνδέχεται**

ἔργον: Κατηγορούμενο στο τό τοιοῦτον **από τὸ εἶναι**

Γ3β.

Επιρρηματική αιτιολογική **πρόταση**, εκφέρεται με οριστική και δηλώνει το πραγματικό **αίτιο**.

Γ3γ.

τῶν πολλῶν: γενική διαιρετική στο **οἱ μέν – οἱ δέ**

εἰκῇ: δοτική **τού τρόπου** (ή δοτικοφανές επίρρημα του τρόπου) στο **δρῶσιν**

ταῦτα: συντοιχό αντικείμενο στο **δρῶσιν**

διά συνήθειαν: εμπρόθετος της αιτίας στο **δρῶσιν**